

LA ANIVERSARĂ. FILE DIN ISTORIA ÎNCEPUTURILOR MUZEULUI NAȚIONAL DIN BUCUREȘTI

Maria Ioniță

I. Tradiții ale muzeografiei românești

Important act de cultură națională, oficializarea, pe linie de stat, a primelor instituții muzcale din țările române, în prima jumătate a secolului al XIX-lea, reprezintă rezultatul firesc al unei îndelungate perioade de acumulări în acest domeniu. La baza acestor edificii culturale de profil au stat, în primul rând, colecțiile particulare. Dacă pentru antichitatea din spațiul carpato-danubiano-pontic, activitatea de colecționare, a unor obiecte de artă mai ales, se poate doar presupune din cauza relativ puținelor dovezi materiale care ne-au rămas, începând cu epoca medievală și în special cu secolele XIV-XVII, avem certitudinea existenței unei preocupări permanente pentru strângerea la un loc a cărților, documentelor, inscripțiilor, bijuteriilor ș.a. Pentru această perioadă sunt de notorietate mai ales colecțiile de cărți și documente.

Este îndeobște cunoscut, de pildă, faptul că, la curtea sa, Matei Corvin adunase numeroase cărți și documente care, după moartea regelui, au fost recuperate de Școala din Brașov, aflată sub conducerea eruditului umanist Valentin Wagner, așezate alături de cele aduse aici din mănăstirile Moldovei și ale Țării Românești. Despot Vodă poseda o bogată bibliotecă, iar domnitorul Constantin Brâncoveanu, iubitor de cultură și de frumos, își constituise la Mănăstirea Horezu, ctitorită de el, o importantă colecție de cărți, punând să se scrie deasupra intrării încăperii care o găzduia: "Biblioteca de hrană dorită sufletească, această casă a cărților îmbie prea înțeleaptă îmbielșugare"¹. La fel de renumite au fost și colecțiile de cărți și documente ale cunoscuților cărturari români Nicolae Olahus, Ioan Honterus, Grigore Ureche, Udriște Năsturel, Miron Costin sau cea a stolnicului Constantin Cantacuzino, păstrată de el la Mărgineni, în Prahova².

Din secolul al XV-lea datează și constituirea primelor depozite arhivistice – colecții de prețioase manuscrise împodobite cu miniaturi și numeroase documente oficiale și private. Ele s-au format mai ales pe lângă cancelariile domnești, dar și la biserici, episcopii, mitropolii, mănăstiri. De altfel, în zbuciumata epocă medievală, mănăstirile s-au transformat în adevărate bastioane ale apărării și conservării spiritualității românești, pe de o parte împotriva repetatelor incursiuni prădalnice turco-tătare, pe de altă parte ca răspuns la tendințele unor mari boieri sau domnitori, care, cu prețul unor opere remarcabile de artă, încercau să-și satisfacă, cu sprijinul Porții Otomane, avida dorință de putere. Mănăstirile au fost,

---

¹ Paul Oprescu, *Înființarea și dezvoltarea bibliotecilor publice românești în epoca Regulamentului Organic*, în „Studii și cercetări de bibliologie”, an I (1955), p. 45.

² *Ibidem*, p. 44.

secole întregi, depozitarele unor bogate colecții nu numai de odoare bisericești – exemplare ale artei medievale românești –, dar și de cărți și documente remarcabile, care mai târziu, ca piese muzeale, au constituit una dintre cele mai consistente părți din zestrea moștenită de muzeografia noastră contemporană. Ne-au rămas și trebuie transmise posterității, valoroasele fonduri de la Putna, Neamț, Dragomirna, Tismana, Cozia, Dealu, obiectele adăpostite în lăcașe de cult din Transilvania, în mănăstirile catolice și protestante din Alba-Iulia, Oradea, Cluj³, dar și cele care au putut fi salvate din bisericile căzute pradă tăvălugului “epocii de aur” a lui Nicolae Ceaușescu, precum Cotroceni sau Văcărești.

Dacă în secolele XV-XVII colecționarii s-au limitat numai la a strânge și depozita obiecte cu valoare istorică – documente și cărți, opere de artă, podoaabe, virtuale piese de muzeu –, secolul al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea se evidențiază, în primul rând, prin trecerea la valorificarea publică a bunurilor colecționate, marcând o etapă nouă și extrem de importantă a muzeografiei românești.

Așa se întâmplă cu colecția particulară a Baronului Samuel von Brukenthal, formată mai ales din opere de artă, pe care, posesorul ei, o face accesibilă publicului în anii 1790-1791. Acest bogat fond a reprezentat, de fapt, nucleul viitorului Muzeu Brukenthal inaugurat în 1817⁴ și adăpostit, potrivit dorinței baronului, în palatul său din Sibiu. Tot atât de prețioase erau și colecția lui Samuel Teleki de Szek care a stat la bazele bibliotecii telekiene din Târgu Mureș, sau cea a episcopului de Alba-Iulia, I. Bathiany, fondatorul bibliotecii „Bathyanium”⁵.

În ceea ce privește Moldova și Țara Românească, unde alcătuirea unor patrimoniilor publice a fost mult îngreunată de regimul fanariot, se remarcă la începutul secolului al XIX-lea o intensificare a activității de colecționare de obiecte istorice, cărți, manuscrise, antichități, precum și a unor piese de istorie naturală, desfășurată de o serie de oameni de cultură ca Gheorghe Asachi, paharnicul Săulescu, Mihail Kogălniceanu, Vladimir Blaremburg sau banul Mihail Ghica. Acesta din urmă a luat chiar inițiativa expunerii, pentru un public restrâns, a colecției pe care o păstra în casele sale din București (Splaiul Independenței colț cu strada Ilfov nr.6, un timp sediul Prefecturii de Ilfov, apoi al Ministerului Sănătății, astăzi al Judecătoriei Sectorului 3 al Capitalei –n.n.).

În vederea formării unui patrimoniu public care să poată fi protejat de stat, ia ființă la București o comisie în sarcina căreia cădea strângerea de obiecte de valoare aflate în mănăstiri, schituri și biserici⁶, acțiune prevăzută în articolul 363 al Regulamentului Organic. Adunarea generală extraordinară a Țării Românești din 10 martie 1831⁷ a luat chiar în discuție problemele vestigiilor arheologice și ale studiilor de mineralogie.

³ Panait I. Panait, *Din istoria muzeologiei românești*, în „Revista Muzeelor” nr. 4/1978, p. 84.

⁴ *Ibidem*, p. 85.

⁵ M. H. Maxy, *Muzeele noastre în trecut și astăzi*, în „Studii muzeale”, nr. 1/1957, pp. 5-17.

⁶ Gh. Nicolaiasa, *Cerceări de izvoare în trecut*, în „Revista Arhivelor”, an I, 1924, p. 89.

⁷ Theodor Codrescu, *Uricariul*, IX, Iași, 1887, pp. 294-295.

Toate aceste acumulări cantitative, cât și procesul început de valorificare publică a colecțiilor particulare au făcut posibilă apariția, în deceniile 4 și 5 ale secolului al XIX-lea, a unor muzee de stat care să pună la dispoziția publicului larg vestigii ale trecutului istoric și mărturii ale istoriei naturale de la noi, în vederea instruirii și educării, în special, a tinerei generații.

II. Înființarea Muzeului Național de Istorie Naturală și Antichități din București. 3 noiembrie 1834.

Perioadă de profunde prefaceri în viața economică, politică și socială a țărilor române, prima jumătate a secolului al XIX-lea a însemnat și o epocă de notabile transformări în plan ideologic, acum desăvârșindu-se procesul de formare a conștiinței naționale, de afirmare a culturii naționale. Elementele cu vederi înaintate din rândul boierimii, precum și tânăra burghezie română ce-și făcea tot mai simțită prezența, se dovedesc interesate nu numai în promovarea noii ideologii marcată de dorința trecerii la realizarea idealurilor de unitate și independență ale românilor, ci mai ales în însușirea acesteia de cât mai mulți, dar și cultivați oameni, capabili să susțină, pe baza argumentelor oferite de istorie, idealurile naționale și să se erijeze în conducători ai luptei pentru cucerirea lor. Accesul la cultura națională a tot mai mulți oameni din diverse categorii sociale, prin intermediul, învățământului, al presei, literaturii și teatrului, imprimă acesteia un caracter din ce în ce mai extins. Nu trebuie uitat că acum își are începuturile învățământul superior în limba română. În școala lui Gheorghe Asachi la Iași (1813), dar mai ales în cea înființată de Gheorghe Lazăr la București (1818) este pregătită, multidisciplinar, generația de revoluționari de la 1848. Introducerea istoriei patriei ca obiect de studiu, prevedere înscrisă în primele legiuri școlare, în înțelesul modern al cuvântului⁸, din istoria învățământului românesc (1833 – Țara Românească, 1835 – Moldova – n.n.), constituie un însemnat pas către formarea și afirmarea conștiinței naționale. Mai mult, oameni de cultură cunoscuți din prima jumătate a secolului al XIX-lea între care Nicolae Bălcescu, Mihail Kogălniceanu, Gheorghe Barițiu, Eudoxiu Hurmuzachi, August Treboniu Laurian, Vasile Alecsandri, Costache Negruzzi ș.a. se preocupă, atât în cercetările făcute în țară, cât și în cele desfășurate în timpul călătoriilor întreprinse în marile capitale europene – Paris, Roma, Viena ș.a. – , de găsirea unor dovezi scrise, documente, care să se constituie în tot atâtea argumente grăitoare ale originii comune de neam, de limbă, obiceiuri, ale prezenței de veacuri a românilor pe tot acest teritoriu, ale vitejiei strămoșești. Ei nu se opresc numai la descoperirea acestor izvoare ale istoriei naționale, ci le și tipăresc sau comentează, difuzându-le printr-o serie de publicații ale timpului ce devin adevărate tribune de la care se pledează pentru conlucrarea tuturor românilor în vederea realizării unității și independenței. Asemenea tribune au fost “Dacia literară”, “Magazin istoric pentru Dacia”, “Gazeta de Transilvania” și, mai ales suplimentul literar al acesteia, “Foaie pentru minte, inimă și literatură”.

---

⁸ *Istoria învățământului din România. Compendiu*, București, 1971, pp. 112-113.

În același timp, înscriindu-se într-un fenomen valabil pentru întreaga Europă, se intensifică activitatea de căutare a unor dovezi materiale, palpabile, care, odată descoperite, reprezentau mărturii de netăgăduit ale prezenței și vechimii românilor pe aceste meleaguri, marcând totodată “pecetea romanității... care era la baza originilor poporului românesc”⁹, căci, așa cum se sublinia în paginile cunoscutei gazete “Muzeu Național”, sosise timpul “să întoarcem privirea și înapoi și să ne întrebăm mai cu dinadinsul cine suntem, de unde ne tragem, cu ce s-au însemnat veacurile trecute, cine a întemeiat acest stat, la ce prefaceri a fost supus...”¹⁰.

Cele dintâi săpături arheologice, mai ales pe teritoriul Olteniei atât de bogat în vestigii ale antichității, s-au desfășurat încă din primul sfert al secolului al XVIII-lea¹¹, dar acțiunea de anvergură în această direcție este cea întreprinsă începând cu anul 1830, de o parte și de alta a Oltului, ca și pe malul Dunării, de o serie de oameni temeinic instruiți, de diverse profesii (diplomați, militari, politicieni, medici, ș.a.), între care vornicul Mihail Ghica, fratele domnitorului Țării Românești, Alexandru Dimitrie Ghica (1834-1842), Nicolae Mavros, un timp director general al carantinilor de pe malul Dunării, iar mai târziu Cezar Bolliac și maiorul Dimitrie Papazoglu. Deși desfășurată nesistematic și neștiințific, ceea ce-l făcea pe Alexandru Odobescu să o compare cu “un război pe căpătate”¹², campania de săpături desfășurată de primii doi dintre cei citați s-a soldat cu descoperirea a numeroase inscripții, sculpturi, vase, podoabe și unelte antice care au format bogatele lor colecții particulare ce stau la baza constituirii fondului de antichități al primului muzeu național din Țara Românească.

Generată de aceeași sete de cultură și dorință de cunoaștere ce determină organizarea de societăți culturale, sporirea numărului tipografiilor, apariția presei în limba națională, înființarea primelor librării sau fondarea primelor biblioteci publice¹³, și întemeierea primelor muzee românești se situează tot în prima jumătate a secolului al XIX-lea. Fie că este vorba de Muzeul Istorico-Natural din Iași inaugurat la 4 februarie 1834, de Muzeul Național de Istorie Naturală și Antichități înființat la București la 3 noiembrie 1834 sau de muzeul românesc din Transilvania ce se deschide pe lângă liceul din Blaj în 1850, scopul acestor instituții era același: de a salva, conserva și păstra pentru viitorime vestigiile istoriei naționale sau exemplarele specifice florei și faunei noastre, care nu mai trebuiau să rămână în colecții particulare, mai mult sau mai puțin cunoscute, ci urmau să devină un bun public.

⁹ Radu Vulpe, *Muzeul Național de antichități*, în “Boabe de grâu”, an. I (1930), nr. 3, p. 3.

¹⁰ *Muzeu Național. Gazetă literară și industrială*, an. II (1837), nr. 5, p. 48. Vezi și Ioana Cristache Panait și Panait I. Panait, *Începuturile muzeografiei la București*, în “Revista Muzeelor”, an. III (1966), nr. 1, p. 37.

¹¹ Dumitru Tudor, *Oltenia romană*, București, 1958, p. 13.

¹² Alexandru Odobescu, *Cursu de arheologia. Istoria Arheologiei. Studiu introductiv la această știință*, București, 1961, p. 22.

¹³ Paul Oprescu, *op.cit.*, pp. 46-55.

Meritul de a fi inițiat și pus bazele primei instituții muzeale din capitala Țării Românești revine, în întregime, banului Mihail Ghica, mare vornic la Departamentul din Lăuntru în perioada 1835-1842. Rafinat om de cultură, spirit luminat și enciclopedic, Mihail Ghica se dovedește și un pasionat colecționar de piese faunistice, mineralogice și de antichități adunate nu numai din țară, dar și din timpul numeroaselor sale călătorii făcute în străinătate. În cursul acestor călătorii el ia legătură în repetate rânduri cu Cabinetul Imperial din Viena, aflând de existența unor cabinete asemănătoare sau chiar a unor muzee și în alte capitale europene. Însuflețit de dorința de a contribui la îmbogățirea spiritualității românești, la educarea, în primul rând, a tinerei generații, el prezintă domnitorului, în toamna anului 1834, “o prescurtare de proiect asupra unei așezări de muzeu”¹⁴, argumentând necesitatea înființării acestuia. Principalul scop al noii instituții de cultură era de “a strânge feluri de colecții spre luminarea istoriei naturale a acestei țări, cum și a strânge acolo câte antichități să mai găsească risipite printr-acest Prințipat care ar putea da oareșicare lumină asupra istoriei nației noastre”¹⁵. Mihail Ghica făcea, în același timp, prețioase propuneri, pe care, de altfel, Eforia Școalelor, ce va patrona muzeul, le urmează întocmai, în legătură cu localul care să-l adăpostească, modul de organizare și funcționare a tinerei instituții. Totodată marele vornic înzestrea muzeul cu primele sale piese, donându-i o colecție de minerale și una de moluște, ambele provenind dintr-o călătorie făcută cu un an înainte în Austria, precum și o colecție de pești ce populau apele țării, 1258 de monede romane, grecești și bizantine din argint și aramă, șase piese antice descoperite în Oltenia¹⁶ ș.a. Asigurându-l că aceste obiecte vor fi consemnate “într-o condică șnuruită și iscălită de mădularii Eforiei”¹⁷, membrii Eforiei Școalelor îi trimit o adresă de mulțumire, considerând că gestul său izvorăște “din râvnă patrioticească... dorind a pune cele mai dintâi temeiuri pentru începerea acestui muzeu” și remarcându-i zelul de colecționar manifestat “pentru acest sfârșit de folos obștesc”¹⁸. Documentatul raport al lui Mihail Ghica este citit și apreciat de domnitor care, prin Porunca sa din 3 noiembrie 1834¹⁹ aproba respectivul proiect înaintându-l Eforiei Școalelor care era rugată “a-l lua în deaproape băgare de seamă, și chibzuind mijloacele cele mai înlesnitoare spre aducerea întru săvârșire și dezvoltarea unii așa de folositoare întocmiri” să i le aducă la cunoștință.

---

¹⁴ Biblioteca Academiei Române (în continuare se va cita B.A.R.), mss. rom. 323. Vezi și Elena Popescu, *Mărturii despre înființarea Muzeului Național la București în anul 1834*, în „Revista Muzeelor”, an VII (1970), nr. 1, pp. 27-28.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ Direcția Arhivelor Naționale Istorice Centrale (în continuare se va cita D.A.N.I.C.), Fond Documente Istorice, mss. rom. DCXVI-299. Vezi și Alexandru Ligor, *Mihail Ghica și constituirea Muzeului Național de Istorie Naturală*, în „Revista Muzeelor”, an VII (1970), nr. 4, pp. 304-305.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ B.A.R., mss. rom. 323.

Atât din adresa de mulțumire către Mihail Ghica, cât și din raportul trimis domnitorului Alexandru Dimitrie Ghica la 19 noiembrie 1834²⁰ reiese că Eforia Școalelor nu numai că "... a început meremetul odeilor și facerea dulapurilor în care trebuie să se păstreze colecțiile muzeului", dar a respectat aproape în cele mai mici amănunte proiectul întocmit de marele vornic. Muzeul urma să fie amenajat în "odăile de jos de lângă porțița curții Mănăstirii Sfântului Sava"²¹, ele fiind considerate de către Mihail Ghica deosebit de potrivite și pentru faptul că erau boltite și puteau fi astfel "păzite de primejdia focului". Patrimoniul muzeului era încredințat unui prefect (epistat) care, ulterior, va purta numele de conservator-director și care avea datoria să-l prelucreze din punct de vedere științific, clasificându-l și așezând "sistematiceste toate obiectele", îngrijindu-se, însă, și de securitatea și buna lor stare de conservare. O atenție deosebită era acordată evidenței patrimoniului, conservatorul muzeului trebuind să țină "în condiții șiuruite și pecetluite, cataloguri de câte obiecte să vor așeza întru acest muzeu"²², să trimită "înscrisuri de mulțumire" donatorilor, procedeul constituind un mijloc de stimulare a tuturor celor ce posedau obiecte de interes pentru instituția nou creată. O condică era ținută la muzeu, iar o a doua, identică, era trimisă, la sfârșitul fiecărui an, Eforiei Școalelor Naționale. Nimeni, în afară de conservator, nu putea mânui exponatele din muzeu, iar scoaterea unuia dintre ele nu se făcea decât cu știrea și printr-o cerere adresată, în scris, Eforiei. Inițial, aceasta s-a gândit să încredințeze funcția de conservator-director al primei instituții muzeale din București lui Petrache Poenaru, profesor la Colegiul Sf. Sava și Director al Eforiei Școalelor Naționale, responsabilități care-l fac să refuze. În situația dată, domnitorul Alexandru Dimitrie Ghica "chibzuieste a se orându-i îngrijitor asupra pomenitului muzeu d-lui Dohtorul în medițină Zukăr"²³ a cărui numire Eforia Școalelor o anunță la 30 decembrie 1834. Nu avem date suficiente pentru a afirma cu precizie dacă și cât timp a îndeplinit dr. Zucker²⁴ funcția de conservator-director al Muzeului Național. Primul conservator-director cu activitate binecunoscută, numit în această funcție în iulie 1837²⁵ este Carol (Scarlat) Valenstein, "profesor pentru desen linear aerian și perspectivă", încă din 1832, la Colegiul Sf. Sava²⁶.

²⁰ D.A.N.I.C., Fond Documente istorice, mss. rom. DCXVI-300.

²¹ B.A.R., B.A.R., mss. rom. 323.

²² *Ibidem*.

²³ Dr. Pompeiu Gh. Samarian. *Note despre începuturile Muzeului Național de antichități din București*, în „Cronica numismatică și arheologică”, nr. 18, 1944, p. 285. Pasionat cercetător al istoriei, autorul citat a folosit ca sursă documentară pentru numirea dr. Zucker Arhivele Statului București, Fond Secretariatul Statului, dos.679/1834, fond dispărut, conform informațiilor D.A.N.I.C., în bombardamentul din 1944 din gara București-Triaș.

²⁴ Dr. Zucker a participat alături de banul Mihail Ghica la întemeierea primei școli de agricultură din Țara Românească ce a funcționat, din inițiativa domnitorului Alexandru Dimitrie Ghica, începând din 1835, pe moșia Pantelimon. În același an se deschide la București, sub conducerea dr. Zucker, un curs practic pentru pregătirea de meseriași români (lăcătuși, fierari, strungari, tâmplari ș.a.).

²⁵ Dr. P. Gh. Samarian. *op.cit.*, p. 288.

²⁶ Șerban Boicescu, Ioan Duployen, *Carol Valștein-un pionier al muzeologiei și culturii românești*, în „Revista Muzeelor”, an VIII (1971), nr. 5, p. 396.

Pe lângă conservator și subordonat lui, în muzeu urma să funcționeze “un custod sau paznic carele va ține cheile..., va fi de față când școlarii sau alții vor vizita acest institut”²⁷. Se pare că acest post util bunei funcționări a muzeului, asemănător cu cel al supraveghetorilor de astăzi, a fost ocupat la început de Costache Teodoru ce îndeplinea și funcția de epistat al Colegiului Sf. Sava și care în 1842 apărea și ca ajutor de conservator²⁸, până la numirea, în 1846, a lui Nicolae Zachi²⁹. Muzeul era deschis pentru public două zile pe săptămână, joia și duminică³⁰. Chiar dacă toate aceste reglementări nu au fost strânse, în epocă, la un loc, ele pot fi considerate, cu siguranță, prevederi ale unui posibil prim regulament de organizare și funcționare a muzeului creat în 1834.

Prin conținutul eterogen al patrimoniului său încă de la înființare, prima instituție muzeală din București a avut un caracter mixt posedând de la exemplare faunistice, floristice și mineralogice deosebite, până la numeroase piese numismatice, antichități, iar mai târziu, diverse opere de artă. În acest fel el se dovedește păstrătorul, în germen, a viitoarelor muzee de profil, specializate pe diverse domenii: Muzeul Național de Antichități, Muzeul de Istorie Naturală, Pinacoteca Statului și chiar a unui mic muzeu tehnic, având în vedere că în sălile lui se aflau și instrumentele experimentale necesare predării diverselor discipline, a științelor exacte, în Colegiul de la Sf. Sava.

III. Constituirea patrimoniului Muzeului Național în primii săi ani de activitate. Funcționarea muzeului între anii 1834-1863

Încă din primii ani de funcționare, creșterea fondului patrimonial pe diverse căi – activitatea modestului personal al noii instituții, cercetările de teren, descoperirile întâmplătoare, donațiile sau schimburile cu alte muzee – este atât de însemnată, încât localul care adăpostește muzeul devine necorespunzător, atât ca mărime, cât și ca posibilități de conservare. Creșterea colecției de antichități, însă, se face mult mai greu decât a celei de naturale, lucru cauzat, în parte, și de formația conservatorului Carol Valenștein, deși nu i se poate reproșa acestuia completa ignorare a fondului istoric al muzeului. Între modalitățile de realizare a respectivului fond se înscriu, în primul rând, călătoriile istorice întreprinse mai ales în Oltenia. Pentru perioada de început a existenței noii instituții se cunosc două asemenea călătorii-excursii.

Despre prima, datată, cu aproximație, 1842, la care iau parte, pe lângă organizatorul ei, Cezar Bolliac, dr. Nicolae Kretzulescu și frații Ștefan, Alexandru și Radu C. Golescu nu sunt cunoscute amănunte. Dintr-o consemnare fugară a lui Cezar

---

²⁷ B.A.R., mss. rom. 323.

²⁸ Pius Wallenstein, *Biografia și activitatea lui Carol Wallenstein de Vella, pictor, profesor, conservator și inițiatorul fondării Muzeului Național, Galeriei de tablouri și Muzeului de St. Naturale din București. Cu o pagină din istoria acestui Muzeu*, Ploiești, 1908, p. 22.

²⁹ D.A.N.I.C., Fond Minist. Instrucțiunii, dos. 1515/1846, f. 3.

³⁰ *Ibidem*, Fond Documente istorice, mss. rom. DCXVI-300.

Bolliac reiese că ea ar fi constat în vizitarea a “mai toate mănăstirile noastre (din Oltenia – n.n.), însă nu și malurile Danubiului care sunt o mină întinsă de documenturi neexploatate”³¹. Cea de-a doua, inițiată tot de Cezar Bolliac, se dovedește a fi mult mai fructuoasă. Desfășurată în anul 1845 împreună cu August Treboniu Laurian, Dimitrie Bolintineanu, frații săi vitregi Peretz și, după unele știri³², și cu Nicolae Bălcescu, ea are un itinerariu ce include localități cu certă valoare istorică și arheologică: Giurgiu – Tr. Măgurele – Rușii de Vede – Flămânda – Izlaz – Celei – Reșca – Bechet – Craiova – Răcari – Calafat – Izvoarele – Țigănași – Tr. Severin – Orșova³³. Călătoria prilejuiește, atât lui Bolliac, cât și lui Laurian, prețioase observații de natură topografică, numismatică, arheologică și epigrafică asupra stațiunilor romane cercetate. Primul își publică impresiile și observațiile de ordin istorico-economico-social sub titlul “Din itinerariul d. Bolliac”³⁴, iar cel de-al doilea prezintă datele adunate într-un documentat articol intitulat „Istria”³⁵.

De o mai mare importanță pentru creșterea patrimoniului istoric al muzeului sunt intensele săpături arheologice întreprinse în principal de Mihail Ghica, Nicolae Mavros, Cezar Bolliac și Dimitrie Papazoglu, evident, la nivelul cunoștințelor de atunci. Însărcinat de domnitor încă de la înființarea Muzeului Național, căruia îi dăruise o bună parte din colecția sa, “să adune toate obiectele de anticuitate ce se vor putea așaza în Colegiul Național”³⁶, marele vornic Mihail Ghica, beneficiind și de puterea pe care i-o conferea funcția sa oficială, desfășoară o vastă activitate de săpături arheologice. Bogată, dar nesistematică și neprelucrată științific, colecția sa formată din numeroase “pietroaie, antice și bănuți” provenind din săpăturile făcute mai ales în localitățile Celei, Reșca, Slăveni și Tr. Severin și din călătoriile făcute în străinătate, intră în întregime în patrimoniul muzeului abia în 1869³⁷.

Paralel își desfășoară activitatea de arheolog și numismat amator cumnatul său, Nicolae Mavros, al cărui gust de colecționar a fost trezit și încurajat de descoperirile făcute în perioada când a ocupat funcția de director general al carantinilor de pe malul Dunării. Dobândind o serie de cunoștințe de specialitate, ba chiar dedicându-și o zi pe săptămână studiului arheologiei în legătură cu care purta aprinse discuții științifice cu August Treboniu Laurian și Cezar Bolliac³⁸, Nicolae Mavros devine posesorul unei consistente și valoroase colecții de obiecte antice, monede, inscripții, dar și antichități achiziționate de el din Grecia și Orient, pe care o donează în noiembrie 1862³⁹ Muzeului Național. Donația făcută de

³¹ „Curierul românesc”, an. XVII (1845), nr. 56, p. 224.

³² Ion Ghica, *Opere*, vol. I, București, 1956, p. 311.

³³ Dumitru Tudor, *op.cit.*, p. 13.

³⁴ „Curierul românesc”, an. XVII (1845), pp. 56-95 și an. XVIII (1846), pp. 2-4.

³⁵ „Magazin Istoric pentru Dacia”, tom. II (1846), pp. 65-128.

³⁶ „Muzeu Național”, an. I (1836), nr. 9, p. 35.

³⁷ Alexandru Odobescu, *op.cit.*, p. 22.

³⁸ Ion Ghica, *op.cit.*, p. 310.

³⁹ Dorin Popescu, *Centenarul Muzeului Național de Antichități*, în „Revista Muzeelor”, an. I (1964), nr. 4, p. 347.

Nicolae Mavros era un omagiu adus de el actului Unirii Moldovei cu Țara Românească care, după părerea sa, “deschide un frumos viitor României”⁴⁰. Cele 4000 de monede și medalii provenite din țară și străinătate, statuile, basoreliefurile, inscripțiile, manuscrisele și tipăriturile medievale, urmau să contribuie în concepția colecționarului la “instrucțiunea junimei române, speranța viitorului”⁴¹.

Inițiat în domeniul arheologiei și al numismaticeii chiar de Nicolae Mavros, căruia îi recunoaște meritul de a-l fi “inspirat și introdus în misterul antichității”⁴², Cezar Bolliac desfășoară o bogată activitate de descoperitor și colecționar, concretizată într-o frumoasă colecție formată din manuscrise, obiecte de marmură, de bronz, de argint, de fier, de lemn, ba chiar din curiozități, așa cum erau cele trei mumii donate și ele Muzeului Național de Antichități în anul 1872⁴³, odată cu restul colecției.

În ceea ce-l privește pe maiorul Dimitrie A. Papazoglu, el a profitat de o îndelungată comandă grănicerească pe Dunăre începută în 1837-1838, pentru a desfășura în zona respectivă, mustind de vestigii antice, numeroase săpături cu rezultate bune, punând astfel bazele importantei sale colecții care însuma materiale arheologice sau relicve istorice, obiecte de artă, piese etnografice, manuscrise, cărți ș.a. După ce o va expune într-un original muzeu personal deschis în București după 1860⁴⁴ și până la moartea sa, în 1892, colecția intră, în mare parte, în patrimoniul Muzeului Național de Antichități.

Dacă excursiile arheologice, ca și săpăturile arheologice întreprinse în deceniile 3 și 4 ale secolului al XIX-lea în Țara Românească n-au făcut decât să pregătească zestrea viitoare a muzeului, mai precis a Muzeului Național de Antichități, care s-a desprins în 1864 din nucleul inițial, descoperirile întâmplătoare constituie principala cale de îmbogățire a patrimoniului acestuia. Ele erau însă rare, iar săpăturile nefiind făcute științific, duceau la deteriorarea obiectelor, la descoperiri parțiale, sărace, și, de multe ori, la înstrăinarea pieselor mai valoroase prin comerțul cu antichități practicat în detrimentul sporirii patrimoniului național.

În revista *Muzeu Național* din 5 august 1836 era anunțată descoperirea, în apropierea localității Caracal, a două morminte, având zidul realizat din cărămizi foarte mari. În primul a fost găsit “un frumos sarcofagiu făcut dintreg dintr-o lespede de piatră calcaria (de var)”, cu un bogat inventar format dintr-un schelet foarte bine păstrat, împodobit cu obiecte din aur și purtând la gât “o medalie de aramă foarte oxidată și de tot ștearsă”⁴⁵. În cel de-al doilea mormânt, presupus a fi

⁴⁰ D.A.N.I.C., Fond Minist. Instr., dos. 3885/1857, f. 54; 75.

⁴¹ Constantin Moisil, *Colecțiile numismatice și arheologice ale lui N. Mavros și soarta lor*, Cr. N. A., XII, 1936, pp. 195-202.

⁴² „Buciumul”, nr. 9 din 30 ianuarie 1863, p. 35.

⁴³ George Potra, *Cezar Bolliac numismat și arheolog*, în „Cronica numismatică și arheologică. Foie de informații a Societății Numismatice Române”, an. XVIII (1944), nr. 130, p. 243.

⁴⁴ Constantin Căzânișteanu, *Un înaintaș al muzeografilor românești – Dimitrie A. Papazoglu (1811-1892)*, în „Revista Muzeelor”, an VIII (1971), nr. 5, p. 390.

⁴⁵ „Muzeu Național”, an. I (1836), nr. 24, p. 94.

de femeie, scheletul era prost conservat, în schimb s-au descoperit “doi cercei de aur, o stea simbolică de foi de aur, bucăți de încălțăminte de plută, o medalie ștearsă... două vase de pământ prea bine păstrate”⁴⁶. Din ordinul marelui vornic Mihail Ghica, chemat la fața locului, săpăturile urmau a fi continuate de P. Obedeau și în final, obiectele, transportate la muzeu. În aceeași revistă, comentând numeroasele descoperiri arheologice făcute de cumnatul său Mihail Ghica în Oltenia și în special în zona Caracal, Celei și Tr. Severin, colonelul Vladimir de Blaremburg lauda hotărârea domnitorului Alexandru Dimitrie Ghica de a iniția săpături sistematice la ruinele Severinului, “și obiectele ce se vor descoperi, de vor fi prea mari încât să nu se poată transporta la București pentru a se depune la Muzeul Național, se vor așeza în bună orânduială pă locul unde se vor găsi și se vor încunjura cu sădiri de copaci”⁴⁷. S-ar putea spune că, în acest fel, se puneau bazele primului muzeu în aer liber de la noi. La 16 iunie 1844, Departamentul din Lăuntru înainta Eforiei Școalelor, pentru a se “depune la Muzeul Național” 56 de bucăți din cei “optzeci bănișori de argint ce s-au găsit la un loc de la satul Teișul”⁴⁸, județul Romanați. În iulie același an, ocârmuitorul județului Ialomița depunea la Muzeul Național spre păstrare “opt bucăți de metal”⁴⁹ descoperite pe malul râului Ialomița de copiii din satul Poiana. O descoperire asemănătoare are loc și în aprilie 1845 când, Ocârmuirea județului Romanați anunța Departamentul din Lăuntru că un anume Vasile Vălean din satul Orlea a găsit în grădina casei sale un “coșciug cu cărămizi mari”⁵⁰ ce avea în interior un trup de copil și câteva obiecte de cult. Tot administrația județului Romanați trimite, în același an, spre păstrare, Muzeului Național, prin intermediul Departamentului din Lăuntru, “câteva obiecte de fier, o bucățică de os și o monedă de aramă”⁵¹, făcând cunoscută și descoperirea în grădina unui sătean a unui coșciug și a unei table de aramă. În sfârșit, la 6 iunie 1846, Eforia Școalelor era anunțată de către Departamentul din Lăuntru că “în gropile de nisip de la Fântâna Boului” a fost descoperit un “colț de dinte de mamut”⁵².

Însă cea mai importantă descoperire întâmplătoare din această perioadă, atât sub raport istoric, artistic, cât și al valorii intrinsece, o constituie, fără îndoială, cea din anul 1837 a tezaurului din localitatea Pietroasa, județul Buzău, cu denumirea sa populară “Cloșca cu puii de aur”. Poate tocmai aventuroasa existență a tezaurului, încă de la descoperire, precum și condițiile vitrege în care a ajuns, în cele din urmă, în posesia statului, au determinat pe domnitor, sesizat de un raport

⁴⁶ *Ibidem*.

⁴⁷ *Ibidem*, nr. 9, p. 35.

⁴⁸ D.A.N.I.C., Fond Obștescul Control al Țării Românești, dosar 322/1848, f. 10 cf. Constantin Căzănișteanu, *Date noi privitoare la începuturile activității Muzeului Național din București*, în „Revista Muzeelor”, an. VII (1970), nr. 6, p. 494.

⁴⁹ *Ibidem*, f. 17.

⁵⁰ *Ibidem*, f. 39.

⁵¹ *Ibidem*, f. 38.

⁵² *Ibidem*, f. 72.

prezentat de marele vornic Mihail Ghica în 1837⁵³, să dea dispoziții ca toate obiectele antice descoperite pe teritoriul Țării Românești să fie trimise de organele locale ale județelor la Muzeul Național, ele fiind considerate bunuri ale statului. Mai mult, la 31 octombrie 1839 Eforia Școalelor Naționale, prin persoana directorului ei, Petrache Poenaru, aducând la cunoștința Ocârmuirilor din județe hotărârea domnitorului Alexandru Dimitrie Ghica, preciza că “nimini să nu fie volnic a scormoni în pământ pentru a scoate obiecte de antichitate, pentru că asemenea scormonituri neavând drept scop, decât un interes pecuniar prea de nimic,... apoi strică și întunică șirul sistematic al lucrării”⁵⁴.

Descoperit în martie sau aprilie 1837⁵⁵ de doi locuitori din satul Pietroasa (cunoscut și sub numele de Bădenii de Jos – n.n.), județul Buzău, Ion Lemnar și socrul său Stan Avram, tăietori în piatră pentru construcții, tezaurul numărând, potrivit declarațiilor de mai târziu ale descoperitorilor săi, 22 de piese⁵⁶, a stat ascuns la locuința lor timp de un an de zile. În aprilie 1838, antreprenorul Verussi, care cu ajutorul unui colan dus la București la bijutier, aflase neprețuita valoare a tezaurului, compus din piese de aur având montate pietre prețioase și semiprețioase, profită de neștiința celor doi țărani și-l cumpără în întregime, plătindu-le suma derizorie de 4.000 piaștrii, adică 1.500 franci. Tot Verussi, pe numele său întreg Atanasie Tarba, este cel care vinde o parte din piesele tezaurului sau le mutilează pe altele, încât, în momentul intervenției organelor de stat, nu pot fi recuperate decât 12 obiecte mari și o serie de fragmente provenite din distrugerea altora, greutatea totală a acestora atingând “14 oca două sute cincizeci și doi dramuri și 3 din 11”⁵⁷ aur (18,795 kg. aur). La aflarea veștii despre existența tezaurului, Mihail Ghica emite, în calitate de ministru al Departamentului din Lăuntru, ordinul din 12 iulie 1838 prin care se stabilea ca la fața locului să se deplaseze o comisie condusă de Directorul Eforiei Școalelor, Petrache Poenaru. Ajutat de “conțopistul” (funcționarul – n.n.) Pantazi Popescu, el urma să descopere adevărul despre respectivul tezaur, să găsească piesele pe care Verussi le ascunsese din nou în pământ și, totodată, să alcătuiască “și o relație istorică asupra acelor antichități” care urmau “a se așeza la Muzeu”⁵⁸. Fiind cel dintâi care-și dă seama de valoarea istorică și intrinsecă a tezaurului de la Pietroasa, Petrache Poenaru întocmește un amănunțit și documentat raport însoțit de o listă a obiectelor recuperate, descriindu-le sumar și indicându-le greutatea. Până la expunerea lor în Muzeul Național, în 1842, piesele au fost păstrate, din ordinul lui Mihail Ghica, în “casa de fier a Caștelarii” ministerului său.

⁵³ Dr. Pompeiu Gh. Samarian, *op.cit.*, p. 287.

⁵⁴ „Buletin. Gazetă Oficială a Țării Românești”, nr. 70, din 3 noiembrie, 1839, p. 306.

⁵⁵ Alexandru Odobescu, *Le Trésor de Pétroussa. Historique-description. Etude sur l'orfèvrerie antique*, tome I, Paris, 1889-1900, p. 1.

⁵⁶ *Idem*, Petrache Poenaru. *Cuventare asupra vieții și activității sale rostită la 22 octombrie 1889*, București, 1889, p. 17.

⁵⁷ D.A.N.I.C., Fond Minist. Instr., dos. 6061/1838, f. 12.

⁵⁸ *Ibidem*, f. 2.

Spre deosebire de patrimoniul de piese istorice, patrimoniul de piese de științele naturii, beneficiind de permanenta și perseverenta grijă a conservatorului Carol Valenștein, sporește neîncetat. Într-un raport trimis Eforiei Școalelor la 28 mai 1841 el menționa că zestrea Muzeului Național s-a îmbogățit cu noi “eczemplare de individuri trebuincioase pentru istoria naturală, care n-au fost până acum în muzeu”, enumerând împreună cu denumirea lor în limba latină, 54 păsări și două patrupede provenite “din voiajul ce am făcut... prin deslegarea Cinstitei Eforii”⁵⁹.

Principala cale de sporire, mai ales a patrimoniului de piese de zoologie a muzeului au constituit-o vânătorile la care participă Carol Valenștein, unele fiind inițiate chiar de el. La 14 ianuarie 1844 de pildă, conservatorul muzeului cerea Eforiei Școalelor permisiunea de a participa la ieșirea pe teren organizată de vânătorii din satul Tămădău “ce slujesc Muzeul Național”, în speranța “că poate într-aceasta va cădea vr-un exemplar prețios pentru istoria naturală”⁶⁰. În 1844-1845 asemenea vânători destinate prinderii de “păsări și jiganii trebuincioase la Muzeul Național” sunt organizate din ordinul Departamentului din Lăuntru, de Ocârmuirile unor județe, care expediau deja primele trofee prin intermediul Eforiei Școalelor: un “pui de vultur de cei mari de munte” și alți doi din “cei mici ce să zic găi de munte” din județul Muscel, o capră sălbatică și un pui de vultur din județul Argeș sau un pui de urs din județul Gorj⁶¹. În februarie 1848, Carol Valenștein obținea de la Agie chiar un pașaport de liberă trecere pentru adunarea de “obiecte de istorie naturală în trebuința prețiosului muzeu”⁶². Având în vedere că unei asemenea ample acțiuni de vânare, dar mai ales de preparare și expunere a pieselor zoologice, numai în 1846 ele ridicându-se la un număr de 324 exemplare din 193 de specii⁶³, nu-i putea face față un singur om, în persoana lui Carol Valenștein, Eforia Școalelor, în raportul către domnitor, din 8 mai 1846, solicita angajarea unui ajutor de conservator. În acest scop Eforia deja întreprinsese cercetări și găsisese “pe un Nicolae Zaki de origină neam”⁶⁴, care îndeplinise până atunci funcția de vânător la Cabinetul de istorie naturală din Pesta, deci avea și experiența necesară în domeniu. El urma să primească lunar 100 de lei, în timp ce salariul conservatorului C. Valenștein era de 500 lei pe lună.

Creșterea și completarea colecțiilor de științele naturii ale Muzeului Național datorază mult schimburilor făcute cu instituții similare de peste hotare, dintre care, în deceniul cinci al secolului al XIX-lea pe primul loç este Cabinetul imperial de istorie naturală din Viena. Custodele, pentru “partea de cochilii” a Cabinetului zoologic imperial din Viena, Ludovic Raceiss, solicita, în martie 1846, lui Carol

⁵⁹ *Ibidem*, f. 10.

⁶⁰ *Idem*, Fond Obșteșcul Control al Țării Românești, dos. 322/1844, f.1 cf. C, Căzănișteanu, *Date noi...*, p. 493.

⁶¹ *Ibidem*, f. 16, 18, 25 și 41.

⁶² *Ibidem*, dos. 23/1848, f. 20.

⁶³ *Idem*, Fond Minist. Instr., dos. 1312/1847, f. 4-6.

⁶⁴ *Ibidem*, dos. 1515/1846, f. 2-3.

Valenștein “vr-o câteva exemplare de păsări” și o colecție “cu cât s-ar putea mai completă de toate feluri de ouă de păsări sălbatice din Țara Românească”⁶⁵. Obiectele menționate fiindu-i extrem de necesare pentru întocmirea unei istorii naturale la care lucra, Ludovic Raceiss se obliga, ca în schimbul lor, să trimită Muzeului Național o “completă colecție de cochilii, cu un catalog foarte întins”⁶⁶, precum și replicile unora din monedele aflate în colecțiile Cabinetului numismatic din Viena. Cu sprijinul Eforiei Școalelor C. Valenștein îndeplinește rugămintea confratelui său de la Viena, Muzeul Național primind încă la sfârșitul anului 1847 de la Cabinetul vienez, o colecție de 70 păsări exotice, patru “patrupede” și câteva “cochilii foarte interesante”⁶⁷. În același an, muzeul din București trimite spre schimb Cabinetului numismatic din Viena “6 monede..., o monedă moldo-română de 2 parale și 3 copeici, 1773..., o monedă cu cifru”⁶⁸. Schimburile între instituțiile culturale menționate vor continua și în deceniul următor.

Încă din 1836, făcând referiri la importanta donație a lui Mihail Ghica, colonelul Vladimir Blaremborg socotea că, prin gestul său, marele vornic “a îndemnat și pă toți compatrioții să facă asemenea ajutoare Muzeului, cinstind pomenirea dăruitorilor cu înscrierea numelui lor pă obiectele închinat publicului” și că “supt o asemenea măglisitoare sprijinire este nădejde că persoanele care vor avea nescarva obiecte arheologice ce se vor fi găsit într-această țară, se vor grăbi a împlini cu întrecere o asemenea patriotică dorire a guvernului”⁶⁹. Există mențiuni certe în ceea ce privește o serie de importante donații făcute de personalități politice și culturale străine în acești primi ani de funcționare a Muzeului Național. Bogatul Anatole Demidoff, care-l însoțește pe cunoscutul desenator și litograf Auguste Raffet în călătoria ce a inclus în itinerariul ei și Țările Române, dăruiește primei instituții muzeale, fiind în trecere prin București, “mai mulți pfunzi dintr-o bucată grea de platină masivă”⁷⁰. Cu mult mai consistentă este însă donația făcută în august 1839 de Consulul general al Franței la București, marchizul Chateaugiron, constând din nouă “medalii aducătoare aminte relative la evenimentele istorice ale zilelor noastre sau din secolele trecute...”⁷¹. În scrisoarea de mulțumire adresată marchizului Chateaugiron de Departamentul Credinței, la 9 august 1839 se arată că medaliile dăruite de acesta Muzeului Național sunt mărturia “unor raporturi atât de agreabile... pe care autoritățile locale au avut onoarea să le aibă cu dumneavoastră”. La 1 septembrie 1839 se face cunoscut Logofetei Bisericii că deja “aceste medalii s-au depus după orânduială între celelalte colecții ale Muzeului Național, înscriindu-se în registrul păstrătorii și numele

⁶⁵ *Idem*, Fond Obștescul Control, dos. 23/1848, f. 19 cf. C. Căzănișteanu, *Date noi...* p. 492.

⁶⁶ *Ibidem*.

⁶⁷ *Ibidem*, f. 2-3 și 19-20.

⁶⁸ *Idem*, Fond Minist. Instr., dos. 1312/1847, f. 9.

⁶⁹ „Muzeu Național”, an. I (1836), nr. 9, p. 35.

⁷⁰ Ioan C. Filitti, *Domniile române sub Regulamentul Organic. 1834-1848*, București, 1915, p. 226.

⁷¹ D.A.N.I.C., Fond Minist. Instr., dos. 5005/1839, f. 4-5.

dumnealui dăruitorului”⁷². Începută modest cu această importantă donație, colecția numismatică a muzeului numără în 1847 11 medalii și 507 monede, între care 74 romane, 270 barbare, 123 ungurești⁷³ ș.a.

Deosebit de prețioasă, nu numai în conținut, dar și sub raportul relevării permanentelor legături culturale întreținute de țările române în ciuda granițelor artificiale ce la despărțeau la acea dată, este donația făcută Muzeului Național în 1841 de rectorul Gimnaziului protestant din Brașov (Frankel?), constând din “două obiecte de antichitate din armele ce întrebuița în vremea veche României la război: adecă o pușcă și o încingătoare”⁷⁴. În adresa de mulțumire a Eforiei Școalelor din Țara Românească, emisă la 22 septembrie 1841, aceasta își exprimă speranța unor viitoare schimburi și colaborări între cele două instituții, izvorâte “din comunul interes și buna înțelegere ce poate fi între Prințipatul românesc și învecinatele țări în sfera științei”⁷⁵.

Paralel cu munca depusă pentru îmbogățirea patrimoniului de istorie și de științele naturii, tot Carol Valenștein este cel ce se ocupă, întâmpinând serioase greutăți mai ales de ordin financiar, de adunarea celor dintâi lucrări plastice, care, din 1850, se constituie în galeria de tablouri a Muzeului Național. El este, de altfel, autorul unuia din primele tablouri ce intră în proprietatea acestei instituții, așa cum reiese dintr-o știre publicată în presă, care face cunoscut doritorilor că una din faptele de vitejie ale lui Mihai Viteazul “ni se înfățișează acum printr-un tablou zugrăvit de domnul profesorul Valenștein”⁷⁶, după la Colegiul Sf. Sava. Pentru plata „zugrăvirii”, se organizează o loterie, câștigătorul urmând să dăruiască pictura Colegiului, numele donatorului înscriindu-se în registrul muzeului găzduit acolo. Începând din 1844, Carol Valenștein organizează concursuri de selecție pentru tinerii artiști, cei mai talentați urmând să fie trimiși pentru desăvârșirea studiilor la Viena sau Berlin, iar lucrările lor să intre în patrimoniul muzeului. Încă din acest an sunt expuse două asemenea picturi – o replică după “Cina cea de taină” a lui Leonardo da Vinci, operă colectivă a 20 de pictori tineri și o lucrare a locotenentului Toma Constantin, trimis să studieze la Viena, intitulată “Visul lui Mihai Vodă”⁷⁷. La propunerea Directorului Eforiei Școalelor, Petrache Poenaru, aceasta acordă pictorului Constantin Lecca, profesor de desen la Școala Centrală din Craiova, suma de 100 galbeni pentru executarea a două copii după picturile originale aflate la Roma, “Carita romana” și “Moartea lui Abel”⁷⁸, copii ce urmau să intre în posesia Muzeului Național. În curând se trece, însă, la comandarea sau cumpărarea unor lucrări plastice originale, cu subiecte de inspirație națională.

⁷² *Ibidem*, f. 2.

⁷³ *Ibidem*, dos. 1312/1847, f. 2 r și v.

⁷⁴ *Ibidem*, dos. 6061/1838, f. 11 r și v.

⁷⁵ *Ibidem*.

⁷⁶ „Muzeu Național”, an. I (1836), nr. 32, p. 128.

⁷⁷ D.A.N.I.C., Fond Obștescul Control, dos. 322/1844 cf. C. Căzănișteanu, *op.cit.*, p. 494.

⁷⁸ *Ibidem*, f. 54.

Primele două asemenea opere sunt executate de “artistul portretar” Anton Chladek și îi înfățișează pe Alexandru Ipsilanti și mitropolitul Dionisie Lupu. Ambele intră în patrimoniul muzeului în iulie 1848⁷⁹. Odată cu Ofisul domnesc de organizare a unei galerii de tablouri dat de Barbu Știrbei la 24 decembrie 1850, domnitorul dona el însuși două picturi executate de Gheorghe Tattarescu și P. Alexandrescu⁸⁰. În momentul desprinderii sale de Muzeul Național și constituirii ca instituție independentă (Pinacoteca), galeria de tablouri inițiată de Carol Valenștein totaliza aproximativ 80 opere de artă.

Și în deceniile cinci și șase ale veacului al XIX-lea patrimoniul Muzeului Național de Istorie Naturală și Antichități sporește pe aceleași căi ca și până atunci – pentru științele naturii prin vânători și deplasări pe teren, iar pentru partea de istorie mai ales prin săpături arheologice sau descoperiri întâmplătoare, prin achiziții, donații și schimburi cu instituții similare. În 1858 de pildă, conservatorul muzeului Petrache Georgiu face o excursie de trei luni de zile în județele Ilfov, Ialomița, Vlașca și Teleorman pentru a vâna păsări și a aduna insecte în vederea “înavuțirii Muzeului Național”, acțiune pentru care se solicitase Eforiei Școalelor suma de 1968,20 lei, necesară plății transportului, chiriei, împăierii de păsări și diurnei⁸¹. Un exponat foarte rar ce intră în patrimoniul muzeului în 1859 îl constituie o pereche de coarne pietrificate ale bouului Urus, doar Muzeul din Paris deținând un exemplar asemănător⁸².

Printr-o serie de descoperiri întâmplătoare semnalate frecvent de oficialitățile județene, fie Departamentului din Lăuntru, fie Eforiei Școalelor, în perioada 1854-1863, fondul numismatic al muzeului s-a îmbogățit cu cca. 3.000 monede vechi, majoritatea din argint. Mai importante ca valoare istorică și intrinsecă pot fi menționate cele 122 de monede “cu inscripție elinească”, găsite în satul Runcu, județul Vâlcea⁸³, „antichitățile” din satul Teascu, județul Dolj⁸⁴, 88 monede din argint, din satul Urica, județul Olț⁸⁵, lotul de 228 monede din argint datând din 1606-1607 descoperit în satul Dumbrăvești, județul Prahova⁸⁶, un tezaur format din 505 monede din argint, găsit pe valea Târgului (Curtea de Argeș)⁸⁷, la care se adaugă „obiectele antice” din Slonic, județul Buzău⁸⁸, tezaurul de la Budești, județul Argeș, compus din 1527 monede din argint⁸⁹, 98 bani din argint

⁷⁹ *Ibidem*, dos. 23/1848, f. 24-25.

⁸⁰ Pius Wallenștein, *op.cit.*, p. 28.

⁸¹ D.A.N.I.C., Fond Minist. Instr., dos. 4026/1854, f. 257.

⁸² *Ibidem*, f. 322.

⁸³ *Ibidem*, f. 7-7 v.

⁸⁴ *Ibidem*, f. 21-22.

⁸⁵ *Ibidem*, f. 51.

⁸⁶ *Ibidem*, f. 132-134. Eforia anunța pe conservatorul muzeului că-i trimite tezaurul respectiv, clasificat după inscripții.

⁸⁷ *Ibidem*, f. 154.

⁸⁸ *Ibidem*, f. 338-339.

⁸⁹ *Ibidem*, f. 570.

descoperiți în comuna Oteștii de Sus⁹⁰, 56 monede găsite în satul Văleni, județul Prahova⁹¹ și 43 monede turcești⁹².

Prin folosirea unei sume din fondul de achiziții, în 1851 s-au cumpărat de la Danilov anticarul, 275 medalii⁹³ pentru “Cabinetul de medalii din Muzeul Național”. Peste câțiva ani, în 1859, Eforia emite un ordin de plată de 410 lei, pe numele lui Cezar Bolliac⁹⁴, reprezentând valoarea obiectelor cumpărate pentru muzeu, între care o mască a zeului Bacchus, fibule romane, un baltag încrustat în aur, o mumie egipteană ș.a. În 1862 este achiziționată o valoroasă colecție de obiecte antice, formată din medalii vechi orientale, plăci sculptate, “busturi ale regilor antici”, inscripții ieroglice și altele, găsite în ruinele orașului Ninive⁹⁵. Doi ani mai târziu, o altă colecție de antichități conținând obiecte romane, grecești și dacice, lucrate din aur, argint, bronz și aramă, intra în posesia muzeului⁹⁶. Iar colecția numismatică, în același an 1864, crește cu 3000 monede antice grecești, romane și poloneze cu a căror expertizare a fost însărcinat Cezar Bolliac⁹⁷.

Din păcate, în privința săpăturilor arheologice, situația se păstrează neschimbată, lipsind, în continuare, o reglementare oficială a dreptului de a face săpături cu caracter arheologic, deși muzeul a atras atenția asupra acestei situații nefirești, criticând, în nenumărate rânduri, jaful produs de arheologii amatori desfășurat în scopuri mercantile. Remarcabile sunt eforturile depuse în acest sens de Cezar Bolliac, preocupat de activitatea de cercetare a antichităților, și în vederea scrierii unei lucrări intitulată “Dacia” și a stabilirii traseelor drumurilor romane. El este susținut financiar de Ministerul Instrucțiunii, la solicitarea Eforiei Școalelor, în organizarea și derularea unei noi expediții arheologice⁹⁸. În ceea ce-l privește pe maiorul Dimitrie A. Papazoglu, prin repetate adrese solicita aceluiași minister, încurajarea acțiunilor de strângere a vestigiilor antice pentru muzeu, socotite de el “prețioasele suveniruri ale strămoșilor noștri, frumoasele documente ale istoriei noastre”⁹⁹, informând, cu acest prilej, și despre starea precară de păstrare a monumentelor din țară¹⁰⁰. El este autorul și a unui proiect de măsuri pentru strângerea antichităților, în care propune soluții concrete, care și-au păstrat actualitatea de-a lungul anilor. Proiectul prevedea, între altele, ca antichitățile și alte obiecte cu valoare istorică și artistică deosebită să fie considerate “tezaure ale statului”, obiectele antice să nu fie “expediate” peste graniță decât cu aprobarea

⁹⁰ *Ibidem*, f. 701.

⁹¹ *Ibidem*, f. 77.

⁹² *Ibidem*, dos. 560/1864, f. 410.

⁹³ *Ibidem*, dos. 2737/1849-1853, f. 109.

⁹⁴ *Ibidem*, dos. 4026/1854, f. 300.

⁹⁵ *Ibidem*, dos. 1134/1862, f. 6.

⁹⁶ *Ibidem*, dos. 560/1865, f. 55.

⁹⁷ *Ibidem*, dos. 526/1864, f. 548.

⁹⁸ *Ibidem*, dos. 4026/1854, f. 203.

⁹⁹ *Ibidem*, dos. 592/1863, f. 162-167.

¹⁰⁰ *Ibidem*, dos. 3064/1857, f. 1 r și v.

Ministerului Instrucțiunii și, bineînțeles, numai dacă se găsesc exemplare similare în fondul Muzeului Național, interzicerea vânzării către particulari a anticităților găsite întâmplător din categoria “tezaure ale statului”, măsuri pentru conservarea monumentelor găsite întâmplător (ziduri, clădiri etc.), inventarul mormintelor domnești aflate în biserici sau mănăstiri în refacere: “gâteli”, “trofee”, ca și pietrele de mormânt, să fie transportate la muzeu¹⁰¹. Proiectul este supus de minister unei “Comisiuni de bărbați specialiști”, care, în urma studierii acestuia recomandă ca importanta, dar și dificila sarcină de cercetare a anticităților să fie preluată de către Societatea Academică, preconizată a se înființa¹⁰². Acest deziderat atât de imperios necesar pentru activitatea prezentă și viitoare a muzeului, cât și pentru dezvoltarea științei istorice va fi inserat în “Regulamentul de funcționare a Muzeului de Antichități” în 1864¹⁰³, cât și în proiectul de Statut elaborat în 1867 de către Societatea Academică Română, care preciza că Secțiunea istorică și arheologică a acesteia avea ca atribuție și “explorarea țărilor române din punct de vedere arheologic”¹⁰⁴.

Nu trebuie ignorată activitatea de întreținere a unor relații cu muzee din străinătate, mai ales din Europa, precum cele din Viena, Genova, Torino, cu care Muzeul Național purta corespondență și chiar schimburi de piese în vederea completării și îmbogățirii colecțiilor. O importanță deosebită a avut donația unei valoroase și frumoase colecții formată din obiecte de istorie naturală, făcută muzeului bucureștean în 1859, de către Regatul Sardiniei. Colecția era însoțită de trei cataloage și provenea din fondurile muzeelor universitare din “Turin și Genua”¹⁰⁵, iar însemnătatea ei nu era numai științifică, ci și politică, gestul fiind semnificativ pentru poziția și prestigiul Principatelor Române la mijlocul secolului XIX.

Printre problemele de ordin administrativ pe care le-a avut de rezolvat Muzeul Național de Istorie Naturală și Antichități la foarte puțin timp după înființarea sa a fost cea a unui local potrivit cu necesitățile sale tot mai mari. Dacă localul ales de vornicul Mihail Ghica a corespuns ca spațiu și posibilități de conservare a obiectelor din muzeu în momentul înființării sale, starea de șubrezenie a întregului complex Sf. Sava și creșterea colecțiilor muzeului au făcut ca, doi ani mai târziu, el să devină necorespunzător. În februarie 1836, Eforia Școalelor hotărăște, având în vedere “trebuința ce este de a se face o sală mare deasupra zidirei Muzeului” pentru extinderea instituției, “ca pentru mai bună economie de acum din vreme să se înceapă a să găti tot materialul trebuincios, precum cheresteaua, cărămida și varul..., ca până la sfârșitul anului acestuia gătindu-să tot materialul să se înceapă clădirea în vara anului 1837”¹⁰⁶.

---

¹⁰¹ *Ibidem*, dos. 592/1863, f. 162-167.

¹⁰² *Ibidem*, dos. 526/1864, f. 160.

¹⁰³ *Ibidem*, f. 595.

¹⁰⁴ Alexandru Dobre, *Contribuții la istoria Academiei*, în „Analele Academiei Române, Memoriile secțiilor științifice”, seria IV, 1949, pp. 327-328.

¹⁰⁵ D.A.N.I.C., Fond Minist. Instr., dos. 4026/1854, f. 368; f. 380.

¹⁰⁶ *Ibidem*, dos. 7770/1836, f. 2.

Procurarea cherestelei se face sub directa supraveghere a arhitectului căruia i se încredințase lucrarea, Iosef Velț, încheindu-se un contract¹⁰⁷ în acest sens cu trei locuitori din satul Izvoarele, județul Săcuieni (Saac), pentru suma de 6.732 lei. Transportul se tergiversează neîngăduit de mult, contractul fiind onorat în întregime abia în noiembrie 1838¹⁰⁸. În continuare însă se ridică problema depozitării în condiții corespunzătoare a cherestelii care zăcea în curtea Colegiului Sf. Sava, supusă intemperiilor, cumpărată fiind pentru “facerea unei săli pentru Biblioteca și Muzeul Național”. Eforia Școalelor încearcă să ia măsuri în această direcție, iar pentru a grăbi lucrurile, la 15 mai 1839 hotără că “să va începe de acum a să cumpăra și varul... cu prețul cel mai de jos”¹⁰⁹, var ce urma să fie stins și păstrat în gropi până în vara viitoare (1840), când se nădăjduia începerea lucrului. Dar cu toată bunăvoința și bunele intenții ale Eforiei Școalelor, dorința ei de a duce la bun sfârșit această întreprindere laudabilă, nu se realizează. Mai mult, materialul deja procurat, cherestea, începe a fi folosită în cu totul alte scopuri. Astfel în 1841 o parte din ea este folosită pentru “învălitoarea palatului domnesc”, iar în 1845 o altă cantitate de cherestea este întrebuințată “pentru facerea de movilele trebuincioase în curtea Sf. Sava, la școala de gimnastică”¹¹⁰. Cantități mai neînsemnate sunt folosite pentru repararea acoperișului după cutremur, iar după înfrângerea revoluției de la 1848 și intrarea armatelor turcești și rusești în Țara Românească, scândura de brad cu care era învelită cherestea servește “oștirilor împărătești” pentru facerea paturilor¹¹¹. Grinzile de brad care fuseseră întrebuințate pentru construirea tâlpicilor și învelitoarei destinată protejării cherestelei de umiditate sunt, încă din 1841, “împrumutate” Sfatului Orășenesc, pentru a servi ca lemn de foc¹¹², iar o altă parte sunt cumpărate în 1849, pentru “amenajarea Grădinii de la Balta Ceșmegiului”¹¹³. În februarie 1848, constatând că ceea ce a mai rămas din cherestea începe să putrezească și arătând că nu exista nădejde a se “pune curând în lucrare clădirea muzeului”¹¹⁴, Eforia Școalelor cere îngăduința Căimăcămiei să o vândă. Rezoluția este pozitivă cu condiția obținerii unui preț apropiat de cel al cumpărării.

Oricum, în tot acest timp, situația clădirii care găzduia muzeul se înrăutățise într-atât, încât, la 3 septembrie 1849, adresându-se Departamentului Credinței, Eforia Școalelor ruga să se aducă la cunoștința însuși domnitorului Barbu Știrbei că “încăperile în care să află acum muzeul și biblioteca... fiind în proastă stare și neîndestule” este de neapărată trebuință “să se mai repare și să se mai lărgească”¹¹⁵. Suma necesară, care se ridică la 200 galbeni îl determină, probabil, pe domnitor să specifice în rezoluția sa pusă pe rapoartele Eforiei și

¹⁰⁷ *Ibidem*, f. 4.

¹⁰⁸ *Ibidem*, f. 41.

¹⁰⁹ *Ibidem*, f. 49.

¹¹⁰ *Ibidem*, f. 83.

¹¹¹ *Ibidem*, dos. 1461/1848, f. 4.

¹¹² *Ibidem*, dos. 7770/1836, f. 68-69; 71.

¹¹³ *Ibidem*, f. 102; 107.

¹¹⁴ *Ibidem*, dos. 1461/1848, f. 4; 8.

¹¹⁵ *Ibidem*, dos. 2575/1849, f. 1.

Departamentului Credinței, că lucrările vor trebui să se rezume doar la “repararea... învelitoarei și a sobelor”¹¹⁶. Cei doi meșteri angajați de Eforie în octombrie 1849, Teodorache Zidaru și Neagu Dulgheru, termină în timp record reparațiile – 23 noiembrie 1849 – , realizându-se nu numai repararea acoperișului din olane și construirea a trei sobe noi „muscălești” (una mare în bibliotecă și două mici în încăperile muzeului –n.n.), dar și refacerea a patru ferestre, măbind suprafața pătrunderii luminii naturale în muzeu și înnoirea lemnăriei, uzată în cea mai mare parte¹¹⁷. Aceste sumare îmbunătățiri nu puteau, însă, să schimbe prea mult starea clădirii, așa încât problema găsirii unui local adecvat adăpostirii colecțiilor Muzeului Național rămâne deschisă, fiind rezolvată abia prin mutarea, temporară, în casele Hiotu, în 1859¹¹⁸.

O problemă insurmontabilă cu care Muzeul Național s-a confruntat încă de la înființare a fost cea a bugetului său care, nu numai că era unul derizoriu, dar se afla și în continuă descreștere pe măsura trecerii anilor. Dacă în 1844, de pildă, bugetul primei instituții muzeale din București este de 696 lei¹¹⁹, iar în 1846 ajunge la 680,24 lei¹²⁰, în 1847 suma investită pentru „ținerea acestui muzeu” scade la 594,38 lei¹²¹, pentru ca în 1848 ea să ajungă de 490,32 lei¹²². Suplimentările de buget care se făceau, datorate insistențelor repetate ale conservatorului Carol Valenștein, erau, de obicei, folosite pentru procurarea substanțelor și înlocuirea instrumentelor ce serveau la împăierea păsărilor și celorlalte animale.

*

* *

Cercetând activitatea desfășurată în primele două decenii și jumătate de către Muzeul Național de Istorie Naturală și Antichități reiese clar faptul că, sufletul întregii munci depuse, fie pentru creșterea patrimoniului, fie pentru conservarea lui sau buna funcționare a instituției se dovedește a fi primul său conservator-director, **Carol Valenștein**. Originar din localitatea Gospice (Boemia), Toma Carol Vela, mai târziu Valenștein după numele tatălui vitreg, a văzut lumina zilei la 20 octombrie 1795¹²³. Tatăl său bun, medicul militar Ioan Vela era bănățean¹²⁴. Beneficiind de sprijinul unchiului său Hugo, Carol Valenștein studiază, la Viena, limba germană, tehnica picturii și științele naturii pentru care dovedește nu numai pasiune, dar și deosebit talent și în care se va specializa odată cu trecerea timpului. În 1817 el vine în Țara Românească, stabilindu-se, pentru

¹¹⁶ *Ibidem*, f. 2.

¹¹⁷ *Ibidem*, dos. 2605/1849, f. 10.

¹¹⁸ *Ibidem*, dos. 4026/1854, f. 198.

¹¹⁹ *Ibidem*, Fond Obștescul Control, dos. 322/1844, f. 22 cf. C. Căzănișteanu, *op.cit.*, p. 495.

¹²⁰ *Ibidem*, dos. 23/1848, f. 21 cf. C. Căzănișteanu, *op.cit.*, p. 495.

¹²¹ *Ibidem*, f. 22-23.

¹²² *Ibidem*, f. 28.

¹²³ Ion N. Vlad, Gh. Stancoveanu. *Carol Valștain*, Craiova, 1967, p. 11.

¹²⁴ *Ibidem*, p. 30.

început, la mătușa sa, Ecaterina Golfineanu din Craiova, oraș în care, pentru a-și câștiga existența, dă lecții de pictură ca profesor particular. Căsătoria, în 1821, cu Maria Stănescu din Slatina, cu care are șapte copii, îl ajută să obțină diploma de naturalizare, dar destul de târziu, în 1862¹²⁵. Venit în București, este pe rând, pictor și zugrav de biserici, apoi funcționar la Eforia Școalelor, pentru ca în 1832 să primească numirea ca “profesor de desen linear aerian și de perspectivă” la Colegiul Sf. Sava. Este oficializat în funcția de conservator-director al Muzeului Național prin Jurnalul nr.313 al Eforiei Școalelor, din 18 iulie 1837, în care i se precizează și obligațiile: “să așeze în bună rânduială și să sistematizeze toate obiectele ce se găseau la acea dată în colecția colegiului, cât și cele ce urmau a se adăuga”¹²⁶, obligații de simplu funcționar pe care le va depăși cu mult, dovedindu-se un demn și pasionat slujitor al muzeologiei românești aflată la începuturile ei.

Personalitate complexă, Carol Valenștein îmbrățișează diverse domenii de activitate. Este un pictor laborios, care, în multe din lucrările sale abordează teme din istoria națională, figura sa preferată fiind Mihai Viteazul, primul unificator al țărilor române. Între pânzele sale figurează “Jurământul lui Mihai Viteazul”, “Visul lui Mihai Viteazul”, “Lupta de la Călugăreni”¹²⁷, dar și o serie de portrete de familie, autoportrete și copii după opere cunoscute ale autorilor Renașterii italiene.

Demnă de remarcat este activitatea sa gazetărească, nu numai ca autor de articole, ci și ca editor a două ziare¹²⁸: “Bukarester Deutsche Zeitung”, care apărea la Leipzig, în 1825-1826 și era adus în țară gata tipărit, și “Ilustrațiunea Română”, editată începând cu 1838 la București și trasă în tipografia sa personală, mutată ulterior la Ploiești, avându-l drept colaborator pe pictorul Carol Popp de Szathmari, care, mai târziu, a preluat în întregime revista.

Nu mai puțin prodigioasă a fost activitatea sa de om de știință și de autor de lucrări științifice. Activitatea depusă de Carol Valenștein în cadrul Muzeului Național în domeniul zoologiei în general, al ornitologiei (știința morfologiei și ecologiei păsărilor – n.n.) în special, se concretizează în întocmirea primei lucrări de ornitologie scrisă în limba română – “Elemente de ornitologie după proprii observații locale chiar în Țara Românească”¹²⁹, pe care i-o datorăm. El este și autorul primului tratat de arhitectură și desen în limba română, tipărit la București, în 1836, sub titlul “Elemente de deseniu și arhitectură”¹³⁰.

Pentru a proba calitățile sale de muzeograf și dăruirea cu care și-a îndeplinit îndatoririle este de ajuns să ne oprim asupra unui raport pe care, în aprilie 1853, îl înaintează Eforiei Școalelor și în care arată că “pentru ca să dau satisfacție de numirea Muzeului Național, am împodobit locurile goale chiar cu ale

¹²⁵ Șerban Boicescu, Ioan Duployen, *op.cit.*, p. 396.

¹²⁶ *Ibidem*.

¹²⁷ *Ibidem*, p. 397.

¹²⁸ Pius Wallenștein, *op.cit.*, p. 14-15.

¹²⁹ Șerban Boicescu, Ioan Duployen, *op.cit.*, p. 398.

¹³⁰ *Ibidem*.

mele proprii obiecte”, pe care le și înscrie în catalogul de antichități al muzeului, întocmit tot de el. Între obiecte sunt menționate o pușcă în stare bună, un corn de praf de pușcă obținut de la Viena ca aparținând lui Mihai Viteazul, două obiecte primite din Brașov, unul fiind “Harta locurilor ce a stăpânit România în independența ei vreodată”¹³¹.

În 1856, nefiind tocmai în vârstă, dar simțindu-și puterile slăbite, Carol Valenștein solicită numirea ca supleant, în locul lui, a fiului său George¹³², care funcționează câțiva ani, ca director-conservator al Muzeului Național, continuându-i opera. Se stinge din viață, din datele pe care le deținem, în anul 1863¹³³.

A L'ANNIVERSAIRE. PAGES DE L'HISTOIRE DU COMMENCEMENT DU MUSEE NATIONAL FONDE A BUCAREST EN 1834

- Résumé -

Cette année ci, le 3 novembre, s'accomplissent 170 ans depuis que le prince de Valachie, Alexandre Démetre Ghica, a signé l'acte de constitution du Musée National d'Histoire Naturelle et des Antiquités, parmi les descendants du quel, a coté d'autres institutions similaires, nous sommes aussi nous.

Le présent article est dédié justement a ce moment anniversaire, l'auteur faisant une incursion pour la période de commencement de l'existence de cette institution de culture qui contenait, comme germes, les futurs musées d'antiquités, des sciences naturelles, la Pinacothèque de l'état, le musée technique.

Utilisant les dates obtenues des documents des archives, mais de même tout ce qu'on a publié jusqu'à présent dans ce domaine, l'auteur présente, en grand, les problèmes issus dans l'activité de la nouvelle institution – l'organisation administrative, le mobilier pour le musée, l'espace, le développement du patrimoine et sa conservation, la formation d'un personnel spécialisé et dévoué au spécifique du travail dans un musée.

---

¹³¹ Pius Wallenștein, *op.cit.*, pp. 19-20.

¹³² D.A.N.I.C., Fond Minist. Instr., dos. 4026/1854, f. 47; 49; 63 cf. Ioana Cristache Panait, Panait I. Panait, *op.cit.*, p. 41.

¹³³ Șerban Boicescu, Ioan Duployen, *op.cit.*, p. 398.

КУРИЕРЪА РЪМЪНЕСКЪА

ГАЗЕТЪ ПОЛИТИКЪ ШИ ЛИТЕРАЛЪ

Прецца пренумъранціи есте не ан ам, 4 димпъртеци, пе о джмъгът де он дин хрмъ, 2 ши пе три дин дин хрмъ згъла. Паата португалъ дн Букуреши есте 6 леи, ши афаръ 12. Пренумъранци се-фаче, дн Букуреши ла Редакцие песте друм лелъ Сфинци Апостоал, N°. 1701: Іар афаръ ла Ч. Оксърмъри саз ла DD. Професори.

мъри дин късатръ

Б У К У Р Е Ш

Титинсае коноринде, ши дилелитга стрълане а Домитави Марас Дворник Михала Гика, асгъзи аъ адат принимъ де оиховъ шохъ дн историа чивилизациа Нъши Ръмънечи.

Доринда чъ побила де а сь фаче джмъши джмъктор, орѣ къриа джтрсприндари че ер прѣи спре фолосилъ обшеск ши къдгъаръ чъ оралникъ де тоатъ лавда че де мваци дн дилелитинде не асгетъ пьрѣит, іатъ ши лъ авемъ тѣ дилелитиндаре родрѣас хор.

Ръмъши се-нетъ фълѣ кълѣ асгъзи дн Канѣгала норѣ дор ви Мъзи дилелитъ къ маѣ млатъ ши джосиле колелъ ши сѣстимѣти, ши чеъ че есте де о потрѣиъ оралникъ де джосиле прѣи жьрѣфѣрѣ де сѣмъ сѣмѣтѣаре ши дн стръданѣ имѣлѣ а нѣи партикулар.

Сингулар фомаетор, Домитави Дворник Михала Гика, къмърѣжа, квалификацѣ, ши дьрѣгѣ, овши Ръмъшилор асгете колекциѣ, в'аъ ськатъ дин вѣсѣрѣрѣ ба ши джѣрѣрѣ че орѣбъзъ а сь ака спре дѣнерѣ дн овши стара ши спорѣрѣ асгетѣ мъзи. Ши спре ачъ-стѣ авелѣгѣ ви Проѣктъ, 'аъ ступо ши аъ дождаитъ джѣрѣ тоатъ впровацѣя дилелитъ Сгъжѣвѣрѣ.

Асгемѣлѣ джсѣмѣате фолосѣтѣаре, патриотѣе фанѣте, джсѣфлѣ ет авторѣнте комѣмпорацилор, ара-дѣостѣ, ши респектѣа, нар исторниѣлар постерѣтѣщи джсѣ квалифика фанѣта ши пе асгѣторѣа ги дн трѣпта че аї се къвиле.

Кѣ мвацимѣре вальтер аїѣ Проѣктѣа маѣ сѣс пѣмѣ-шиѣ, ва Домитави Дворник Михала Гика. (С. Р.)

Прѣ-дѣлѣдѣте Дожанъ.

22 Сѣктъ маѣ млате къдѣгѣла дас Букуреши

джосиле колекциѣ (авъвѣрѣ) каре аѣ прѣвѣлѣитъ аѣтѣа къаитѣре дѣиѣдѣлор ши аѣ джсѣ мѣрѣ аѣтѣтѣаре индустриѣ; вѣте пѣрѣши чѣтѣдѣ маѣ млатѣ повлѣте пѣ-трѣгѣсе а: фолосѣциѣас асгетѣ аѣ авъвѣатъ пе о маѣ мѣлѣ сѣвѣр асѣмѣлѣ инѣтитѣ. Сѣвѣт-іекъвѣгѣта къносѣжѣла рѣавѣа патриотѣсѣвѣа а фѣвѣациѣ Тѣлѣ, ши доринда че аѣ а дѣмѣшѣца пе аѣпѣгъ вѣте мѣрѣ сѣвѣнѣрѣ ши асѣмѣлѣ инѣтитѣрѣ спре мѣвѣнарѣ пѣлѣвѣлѣ нѣострѣ, сѣмѣлѣ ла дѣлѣта апровѣциѣ ши проѣгѣциѣ а фѣвѣациѣ Тѣлѣ о прѣсѣвѣртѣре де Проѣктъ асѣтра нѣи авъвѣрѣ а мѣлѣ. Асгетъ мѣзѣлѣ ва прѣїѣ обѣкѣтѣрѣ вѣте нѣу вѣрѣмъ иер компѣлекѣта ви къбинѣт де историа инѣтрѣлѣ, пе стрѣлѣ-це ла ви лѣкѣ мѣлѣмѣрѣ трѣвѣнѣчѣсѣе спре дѣмѣнѣвѣциѣ-рѣлѣ Агрѣвѣатѣрѣлѣ ши индустриѣ наѣиѣоналѣ; сѣмѣлѣ фѣсѣ маѣ джосилѣ ва асѣмѣлѣ авъвѣрѣ ви фѣ а стрѣлѣ фѣлѣ-рѣ де колекциѣ спре мѣвѣнарѣ исторниѣ инѣтрѣлѣ а асѣ-мѣлѣ дѣрѣ, аѣмъ ши а стрѣлѣе аѣоло къѣте мѣлѣвѣтѣдѣлѣ сѣ маѣ гѣсѣкѣ рѣсѣнѣте прѣвѣрѣчѣсѣе Прѣїѣдѣлат. Ка-рѣ ер нѣтѣ 'аъ орѣшѣ каре авъвѣлѣ асѣтра исторниѣ наѣїѣ нѣострѣ.

Мѣлѣ патриѣдѣлѣ ши авѣїѣ алѣгѣрациѣ вѣрѣвѣїѣ сѣлѣтѣ дн-рѣлѣвѣатъ къ вѣр ла дѣр ла асгетъ мѣзѣлѣ мѣлѣ обѣ-кѣтѣрѣ де кърѣїѣзѣгѣте; Арѣптъ аѣтѣ сѣ вѣр цѣлѣ дн кон-аїѣлѣ шѣвѣрѣте ши пѣчѣталѣте, вѣтааогѣвѣрѣ де къѣте обѣ-кѣтѣрѣ сѣвор авъвѣа дѣтрѣ асгетѣ мѣзѣлѣ, ши сѣ ва ла пе аїѣ парти Стѣгѣлѣлѣ вѣтрѣ джнѣнѣлѣ ви джсѣкрѣ де мѣлѣ-дѣмѣре, асгете комѣлѣлѣ сѣ вѣр цѣлѣ дн мѣзѣлѣ, трѣїѣ-дѣлѣа къѣте ва асѣмѣлѣ 'аъ сѣвѣрѣтѣлѣ фѣїѣлѣ зѣрѣ ви ла чѣїѣгѣта Ефорѣе а школаилор спре 'аѣста дн лѣ-спрѣаре.

Дѣлѣа къвѣїѣчѣе ар фѣїѣ де о кълѣ дѣтѣ пѣтѣрѣ авъвѣлѣ-рѣлѣ нѣи мѣзѣлѣ олѣлѣ де жѣсѣ дѣлѣжѣе порѣгѣца кърѣїѣ Мѣлѣвѣстѣрѣлѣ сѣвѣнѣгѣлѣ Сава, асгете олѣлѣ фѣїѣца болѣ-тѣте пор фѣїѣ ши пѣзѣте де прѣїѣжѣлѣа фѣнѣлѣлѣ.

Асгетъ мѣзѣлѣ ва фѣїѣ сѣлѣ дѣрѣїѣрѣлѣ нѣи прѣфѣвѣт (мѣ-стѣт) карѣлѣ ва квалифика ши ва авъвѣа сѣїѣмѣнѣлѣлѣлѣ тоѣте обѣкѣтѣрѣлѣ, ши ва фѣїѣ дѣрѣїѣлѣлѣре дѣлѣ нѣ сѣ дѣїѣрѣїѣна сѣлѣ а сѣїѣїѣерѣе чѣвѣ. Сѣлѣ асгетъ прѣфѣвѣтѣ ви ва оралѣлѣ ви къѣсѣтѣ сѣлѣ пошѣлѣлѣ, карѣлѣ пе дѣїѣлѣлѣ

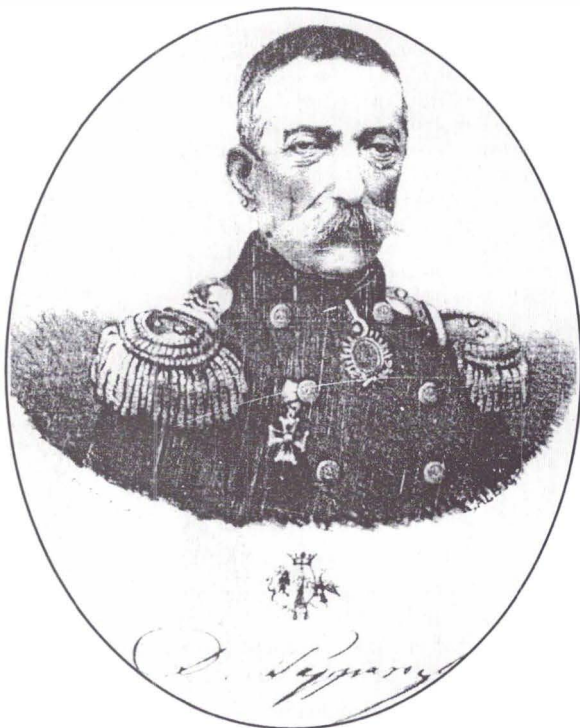
Proiectul banului Mihail Ghica de înființare a Muzeului Național de Istorie Naturală și Antichități și decretul dat în acest sens de domnitorul Alexandru Dimitrie Ghica la 3 noiembrie 1834, publicate în "Curierul Românesc" din 13 decembrie 1834.

Le projet du ban Michel Ghica du constitution du Musée Nationale d'Histoire Naturelle et des Antiquités et le décret donné par le prince Alexandre Démettre Ghica, le 3 novembre 1834, publiés dans le "Le Courier Roumain", le 13 décembre 1834.

Nicolae Mavros (cca. 1782-1868) unul din donatorii Muzeului Național din București a cărui colecție a intrat în întregime în patrimoniul acestui muzeu în anul 1862.

Nicolae Mavros (env. 1782-1868) l'un des donateurs du Musée Nationale de Bucarest. Toute sa collection est entrée dans le patrimoine de ce musée en 1862.

Maiorul Dimitrie A. Papazoglu (1811-1892). Bogata sa colecție de obiecte de artă, piese etnografice, manuscrise, cărți s.a. a intrat în patrimoniul Muzeului Național după moartea sa, în anul 1892.

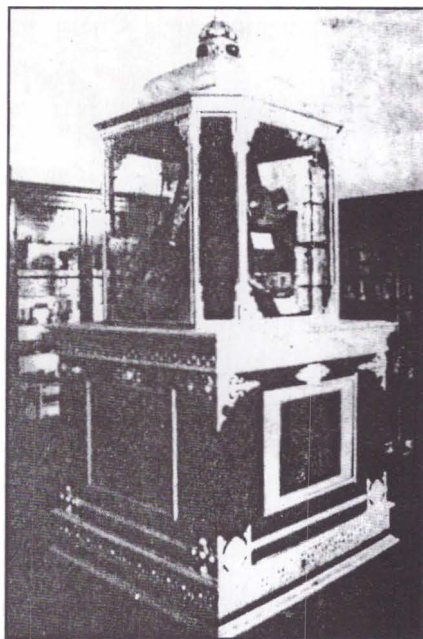
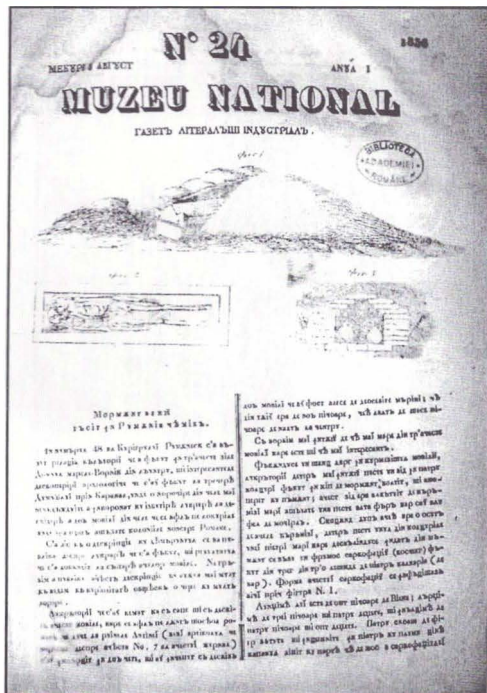
Le majeur Démetre A. Papazoglu (1811-1892). Sa riche collection d'objets d'art, pièces ethnographiques, manuscrits, livres etc est entrée dans le patrimoine du Musée National après sa mort, en 1892.

Banul Mihail Ghica (1792-1850), mare vornic între anii 1835-1842, întemeietorul Muzeului Național de Istorie Naturală și Antichități în 1834 și primul său donator.

Le Ban Michel Ghica (1792-1850), grand vornic pendant les années 1835-1842 le fondateur et premier donateur du Musée Nationale d'Histoire Naturelle et des Antiquités en 1834.

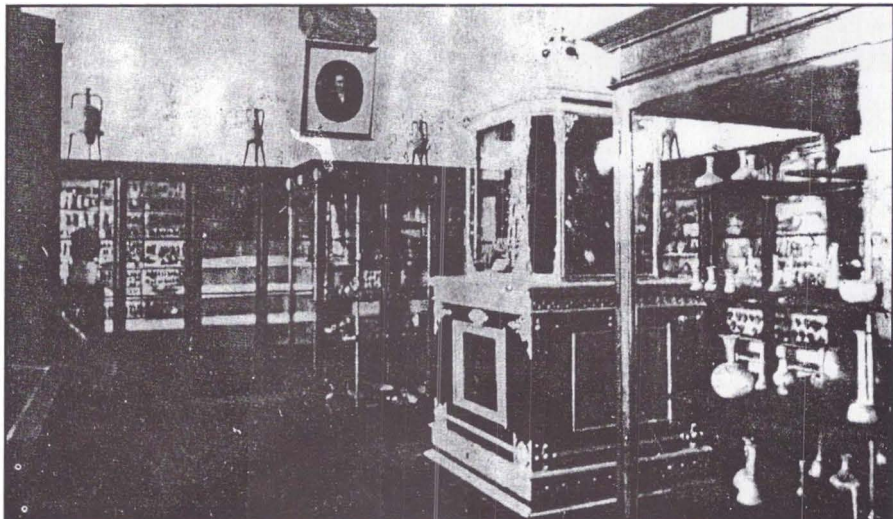

Sala Nicolae Mavros din cadrul Muzeului Național de Antichități ce cuprindea obiectele donate de acesta în 1862.

La salle Nicolas Mavros du Musée National des Antiquités qui contenait les objets donnés par celui-ci en 1862.

Gazeta "Muzeul Național" care a apărut la București între 1836 și 1838, fiind un real sprijin pentru Muzeul Național de Istorie Naturală și Antichități în sporirea patrimoniului său.

Le journal "Le Musée National" apparut à Bucarest entre 1836 et 1838, qui a eu une importante contribution pour le développement du patrimoine du Musée Nationale d'Histoire Naturelle et des Antiquités.

Vitrina în care erau expuse Tezaurul de la Pietroasa și Coiful de la Poiana Coțofenești în Muzeul Național de Antichități.

La vitrine dans la quelle été présenté le Trésor de Pietroasa et le casque de Poiana Coțofenești du Musée Nationale des Antiquités.